

KOMENTÁŘ K ZÁKLADNÍM VÝSLEDKŮM SLDB 2011 V KRAJI VYSOČINA

Definitivní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011 jsou poprvé zpracovány podle místa obvyklého bydliště sčítaných osob. Při porovnávání s předchozími sčítáními je nutno mít na zřeteli, že údaje tedy nejsou plně srovnatelné.

Místo **obvyklého pobytu** je místo, kde osoba obvykle tráví období svého každodenního odpočinku (bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest, pobytu ve zdravotnickém zařízení apod.) a kde je členem konkrétní domácnosti. Toto místo uvedly sčítané osoby na sčítacím formuláři; vyhodnocovány ale byly i další informace o faktickém bydlišti před rokem, údaje o místě trvalého pobytu (v případě cizinců přechodného pobytu, dlouhodobého pobytu, nebo povoleného pobytu azyllanta) a místě sečtení.

Výsledky několika předchozích sčítání (SLDB 1961 až 2001) byly zpracovány podle **místa trvalého pobytu**, tedy podle pobytu úředně hlášeného, a to bez ohledu na to, kde osoba skutečně bydlela nebo kde byla sečtena.

OBYVATELSTVO

V Kraji Vysočina bylo k rozhodnému okamžiku sečteno celkem 505 565 obvykle bydlících obyvatel, z nichž bylo 250 196 mužů (49,5 %) a 255 369 žen (50,5 %). Kraj Vysočina je třetím nejméně lidnatým krajem v republice, podíl kraje na obyvatelstvu ČR činí 4,8 %. Z pohledu územní struktury žije nejvíce obyvatel v okrese Žďár nad Sázavou – více než 117 tisíc, jako další v pořadí následují okresy Třebíč (necelých 112 tisíc) a Jihlava (téměř 111 tisíc). Nejméně lidnatým okresem je Pelhřimov, kde žije méně než 72 tisíc obyvatel.

Z hlediska velikostních skupin obcí je rozmístění obyvatelstva velmi rovnoměrné. Téměř polovinu z celkového počtu obcí představují nejmenší obce do 199 obyvatel, ve kterých žije 8 % obyvatel, což je v rámci krajů největší podíl – republikový průměr činí necelá dvě procenta. Více než třetina obyvatel kraje bydlí v obcích do 999 obyvatel, další necelá třetina obývá obce o velikosti 1 000 až 9 999 obyvatel. Zbývající třetina obyvatel kraje žije v obcích o velikosti 10 000 až 99 999 obyvatel. Hranici 50 tisíc obyvatel těsně překračuje pouze krajské město Jihlava, kde sídlí necelých 10 % obyvatel kraje. Jihlava je největším městem v rámci kraje a současně je druhým nejmenším krajským městem v republice. Nejmenší obcí v Kraji Vysočina je Vysoká Lhota na Pelhřimovsku (17 obyvatel), která je druhou nejmenší obcí v celé ČR.

V obcích Kraje Vysočina žije 51 % „rodáků“, tj. osob narozených v obci obvyklého bydliště. Podíl rodáků převyšuje téměř o 4 procentní body republikový průměr a je čtvrtý nejvyšší mezi kraji. Více než 50 % obyvatel tvoří rodáci také ve Zlínském, Jihomoravském, Moravskoslezském kraji a v Praze. Na vysokém zastoupení rodáků v Kraji Vysočina se podílejí převážně moravské okresy Žďár nad Sázavou, Jihlava a Třebíč, naopak v českých okresech Pelhřimov a Havlíčkův Brod zůstal podíl rodáků pod hranicí 50 %. Při srovnání obcí podle velikosti jsou nejvyšší podíly rodáků v malých obcích do 499 obyvatel. Na druhé straně i největší město Jihlava je místem, které obyvatelé neradi opouštějí, zastoupení rodáků tam dosahuje téměř 53 %. Naopak méně než polovinu obyvatel tvoří rodáci v kategorii obcí od 20 000 do 49 999 obyvatel, která zahrnuje města Třebíč, Žďár nad Sázavou a Havlíčkův Brod.

Na Vysočině bylo sečteno celkem 7 487 cizinců, což je nejmenší počet ve srovnání s ostatními kraji. Nejvíce bylo sečteno Ukrajinců (2 512), Slováků (1 793) a Vietnamců (1 042). S odstupem následují cizinci s občanstvím Mongolska (424), Moldávie (268) a Německa (185). V celé ČR bylo sečteno více než 420 tisíc osob s cizím státním občanstvím, cizinci tak tvoří 4 % obyvatel. Kraj Vysočina spolu se Zlínským krajem má zastoupení cizinců na počtu obyvatel kraje nejnižší v republice - 1,5 % (Zlínský kraj 1,3 %). V žádném z okresů kraje nepřekročil podíl cizinců 2 %. Z pohledu velikostní skupiny obce – v nejmenších obcích do 499 obyvatel žije cizinců necelé jedno procento, zatímco v krajském městě Jihlavě tvoří přes 3 % obyvatel.

K 26. 3. 2011 bylo v Kraji Vysočina sečteno 82 741 osob ve věku 65 a více let, což představuje více než 16 % populace, dětí do 14 let bylo sečteno 73 798, tj. 14,6 %. Podíl dětí do 14 let sice převyšuje republikový průměr, ale nadprůměrný je i podíl osob v poproduktivním věku, tj. 65 a více let. Index stárí, který udává počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0–14 let, dosahuje v Kraji Vysočina hodnoty 112,1 a převyšuje index stárí v celé ČR o 1,6 procentního bodu.

Značné rozdíly ve věkové struktuře existují i v rámci kraje. Mezi okresy má relativně nejmladší obyvatele Jihlavsko a Žďársko, naopak nejvyšší index stárí vykazuje okres Pelhřimov (127,9) a Havlíčkův Brod (117,6). Ze správních obvodů obcí s rozšířenou působností má nejstarší obyvatelstvo Pacov (index stárí 147,0). Naopak Velké Meziříčí je jediným správním obvodem, kde počet dětí ve věku 0–14 let ještě převažuje nad počtem osob v poproduktivním věku (index stárí 96,3). Zajímavé je srovnání věkové struktury podle velikostních skupin obcí. Podíl nejstarších obyvatel je nejvyšší v nejmenších obcích do 199 obyvatel.

Naopak nejmladší obyvatele má skupina obcí od 1 000 – 1 999 obyvatel, kde je nejvyšší podíl dětí na populaci (15,6 %) a pouze v této skupině počet dětí převažuje nad počtem osob starších 65 let.

Z pohledu rodinného stavu mají mezi muži i ženami na Vysočině stále nejvyšší podíl osoby žijící v manželství (46 resp. 45 %). Mezi muži se však počet svobodných významně přibližuje počtu ženatých mužů a v celé ČR již počet svobodných mužů převažuje nad počtem ženatých. V krajském městě Jihlavě bylo sečteno prakticky stejně svobodných mužů jako ženatých. Příznivým zjištěním zůstává, že Kraj Vysočina má nejnižší podíl rozvedených mužů (7,1 %) a rozvedených žen (8,5 %) na populaci ve srovnání s ostatními kraji. S tím souvisí fakt, že podíly rozvedených mužů a žen stoupají s rostoucí velikostí obce. V nejmenších obcích do 499 obyvatel, které na Vysočině převažují, se pohybuje podíl rozvedených osob mezi 5 až 6 %. Ve srovnání okresů mají rozvedení muži i ženy největší zastoupení na Jihlavsku (vliv krajského města), relativně nejméně rozvedených osob naopak žije v okrese Žďár nad Sázavou. Počet ovdovělých žen v populaci je, vzhledem k jejich vyšší naději dožití, 5krát vyšší než počet ovdovělých mužů. Rozdíl mezi součtem za jednotlivé kategorie a celkovým počtem mužů a žen představují osoby s nezjištěným rodinným stavem a také osoby s registrovaným partnerstvím – jejich počet však není významný.

Struktura obyvatel podle vzdělání potvrzuje trend postupného zvyšování vzdělanostní úrovně obyvatelstva. Nejpočetnější skupinou (téměř 162 tisíc) jsou podle výsledků sčítání osoby se středním vzděláním bez maturity (vč. vyučení). Kraj Vysočina má v rámci ČR nejvyšší podíl těchto osob na populaci ve věku 15 a více let. Druhou nejpočetnější skupinou jsou osoby s úplným středním vzděláním (s maturitou) nebo vyšším odborným vzděláním, které představují téměř třetinu obyvatel starších 15 let (více než 134 tisíc), což odpovídá i republikovému podílu. Dále následují osoby se základním vzděláním (necelých 80 tisíc) a vysokoškoláci, kterých se sečetlo více než 41 tisíc.

Vysokoškoláci představují 9,5 % obyvatel kraje starších 15 let (republikový průměr činí 12,5 %). Podíl vysokoškoláků v Kraji Vysočina je třetí nejnižší ve srovnání s ostatními kraji, nižší zastoupení má pouze Karlovarský a Ústecký kraj. V rámci kraje mají osoby s VŠ vzděláním nejvyšší zastoupení v okresech Žďár nad Sázavou a Jihlava, relativně nejméně jich je v okresech Havlíčkův Brod a Pelhřimov. Podíly středoškoláků jsou v okresech vyrovnané. Nejvyšší podíl osob se základním vzděláním byl zjištěn v okrese Třebíč. Obecně platí, že s růstem velikosti obcí se zvyšuje podíl osob s úplným středním a s vysokoškolským vzděláním a klesá podíl osob s nižším vzděláním (základní, střední bez maturity). Na Vysočině byl dále zjištěn nejnižší počet obyvatel starších 15 let, kteří jsou zcela bez vzdělání (celkem 1 819 osob).

Necelou polovinu populace kraje (přes 243 tisíc) představují osoby ekonomicky aktivní; z nich bylo v době sčítání 2011 téměř 23 tisíc nezaměstnaných. Z více než 220 tisíc osob, které prací k datu sčítání měly, pracovaly čtyři pětiny v postavení zaměstnance a zhruba 26 tisíc jako osoby samostatně výdělečně činné. Další 7 tisíc osob pracovalo jako podnikatelé se zaměstnanci. Podíl obou kategorií podnikatelů na celkovém počtu zaměstnaných byl v kraji nižší než na úrovni ČR. Struktura zaměstnaných podle odvětví ukazuje, že kraj má v rámci ČR nejvyšší podíl pracujících v zemědělství (6,3 %) a nadprůměrný podíl pracujících v průmyslu (32,9 %) a stavebnictví (7,2 %). Naopak podprůměrný je podíl zaměstnaných ve službách a dopravě. Nejvyšší procento nezaměstnaných vykazuje okres Třebíč (12,7 % z ekonomicky aktivních), relativně nejméně nezaměstnaných má okres Pelhřimov (6,8 %). Nezaměstnanost mírně klesá s rostoucí velikostí obce, ale neplatí to ve všech lokalitách. Sečteno bylo více než 245 tisíc ekonomicky neaktivních osob (především nepracujících důchodců a dětí).

Ve srovnání s ostatními regiony má Kraj Vysočina nadprůměrný podíl osob vyjíždějících za prací a do škol mimo obec bydliště. Nejvyšší podíl vyjíždějících mimo obec je v obcích do 499 obyvatel, kde vyjíždí zhruba 93 % pracujících a 97 % žáků a studentů. V kategorii obcí nad 50 tisíc obyvatel (pouze město Jihlava) vyjíždí mimo obec jen 18 % pracujících a necelá třetina žáků a studentů. V okresech Třebíč a Žďár nad Sázavou vyjíždějí mimo obec zhruba dvě třetiny pracujících, zatímco v okrese Jihlava cestuje za prací mimo obec jenom 54 % osob. Do jiného okresu kraje vyjíždí za prací nejvíce osob z okresu Havlíčkův Brod a Třebíč, do jiného kraje vyjíždí nejvíce pracujících z okresu Žďár nad Sázavou – téměř 3,5 tisíce osob.

V roce 2011 deklarovalo českou národnost přibližně 331 tisíc obyvatel kraje, tedy necelé dvě třetiny celkové populace. Je však nutné zdůraznit, že asi jedna čtvrtina obyvatelstva využila zákonem dané možnosti na otázku národnosti neodpovědět. Národnost moravskou uvedlo na Vysočině při sčítání 2011 necelých 36 tisíc osob. Nejvíce lidí se přihlásilo k moravské národnosti tradičně na Třebíčsku a Žďársku. Podíl osob, které se přihlásily k moravské národnosti, je čtvrtý nejvyšší v mezikrajském srovnání (po Jihomoravském, Zlínském a Olomouckém kraji). Slovenská národnost byla uvedena do formulářů u necelých 3 tisíc obyvatel kraje. Počty osob deklarujících jiné národnosti byly zanedbatelné. Ve srovnání s ostatními regiony bylo na Vysočině sečteno nejméně osob, které se hlásily ke slovenské, polské a romské národnosti, druhý nejnižší byl počet osob německé národnosti. K romské národnosti (bez dalších kombinací) se přihlásilo v roce 2011 pouze 131 osob.

Rovněž struktura obyvatelstva podle náboženské víry byla ovlivněna vysokou mírou non-response; při sčítání 2011 totiž téměř 228 tisíc, tedy celých 45 % obyvatel Kraje Vysočina ponechalo otázku na svou náboženskou víru bez odpovědi. Z těch, kteří na otázku odpověděli, necelá polovina (47 %) deklarovala, že jsou bez náboženské víry. Věřící hlásící se k některé konkrétní církvi či náboženské společnosti představovali v roce 2011 celkovým počtem asi 115 tisíc pouze cca 23 % populace kraje. Novým zjištěním je, že poměrně významná část obyvatel – téměř 33 tisíc (6,5 % populace) označila sama sebe jako věřící, ale nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti.

Kraj Vysočina má druhý nejvyšší podíl věřících obyvatel mezi regiony po Zlínském kraji. Nejvyšší počty věřících se přihlásily stejně jako v minulosti k Církvi římskokatolické – téměř 98 tisíc, tj. přibližně pětina obyvatelstva a necelé dvě třetiny ze všech věřících. S odstupem následují další dvě nejpočetnější církve - Českobratrská církev evangelická (4,5 tisíce osob) a Církev československá husitská (1 tisíc osob). Obyvatelé Vysočiny se vedle tradičních církví přihlásili k více než 40 typům různých církví či náboženské víry. V některých případech (např. hinduismus, judaismus) se ovšem jednalo pouze o jednotlivce. V rámci kraje zůstává nejvyšší stupeň religiozity na Žďársku a Třebíčsku, nejnižší podíl věřících má Jihlavsko a Havlíčkovobrodsko. Obecně platí, že s růstem velikosti obcí se snižuje podíl věřících osob a naopak roste podíl osob bez náboženské víry.

Z hodnocení způsobu bydlení obyvatel plyne, že naprostá většina osob (přes 98 %) obývá byty, z toho asi dvě třetiny osob bydlí v rodinných domech. V zařízeních bylo sečteno 6 680 osob (1,3 % bydlících obyvatel) a zhruba 2,5 tisíce osob bydlí jinde (např. rekreační chaty, mobilní či nouzové objekty). Vedle bydlících osob se na Vysočině sečetlo také 367 bezdomovců, což představuje 3,2 % z celkového počtu bezdomovců v ČR (čtvrtý nejnižší počet mezi kraji). Tyto osoby se soustřeďují hlavně ve větších městech – nejvíce jich bylo sečteno v azylových zařízeních. Více než polovina sečtených lidí bez domova připadá na okres Třebíč, naopak nejméně jich bylo zjištěno v okrese Havlíčkův Brod.

DOMY

K 26. březnu 2011 bylo v kraji sečteno celkem 136 766 domů, tj. budov, které jsou určeny k bydlení (např. rodinné, bytové domy, penziony pro seniory aj.), nebo slouží primárně k jiným účelům, ale je v nich minimálně jeden byt (např. škola s bytem).

Z celkového počtu domů jich bylo k datu sčítání obydleno více než 108 tisíc, tedy 79 %. Ve srovnání s celorepublikovou úrovní byl podíl obydlených domů o 4,4 procentního bodu nižší. Nejvyšší podíl obydlených domů je na Vysočině v jihlavském okrese (83,8 %), nejnižší v pelhřimovském okrese (72,2 %). Nejméně se obydlené domy podílejí na domovním fondu v obcích do 199 obyvatel (67,4 %), nejvíce pak v krajském městě (jediné obci s více než 50 000 obyvateli) – 94,1 %.

Převážnou většinu obydlených domů v Kraji Vysočina představují rodinné domy (91 %), což je oproti celé České republice o 4,7 bodu více. Jediným okrese v kraji, v němž rodinné domy tvoří méně než devět desetin obydlených domů, je okres Jihlava (88 %). Rodinné domy logicky převládají zejména v malých sídlech, v obcích do 199 obyvatel a s 200 až 499 obyvateli představovaly více než 97 % obydlených domů. Zdaleka nejnižší byl jejich podíl v Jihlavě (70,3 % obydlených domů), tomu odpovídá i nejvyšší zastoupení bytových domů v kraji (27 %).

Rozhodujícím vlastníkem obydlených domů na Vysočině jsou fyzické osoby (86,4 %), za nimi následuje spoluvlastnictví vlastníků bytů (7,3 %). Třetím nejdůležitějším vlastníkem je obec či stát (necelá dvě procenta). Ve srovnání s celou ČR je v kraji podíl domů ve vlastnictví fyzických osob vyšší o 3,1 bodu, podíl bytů ve spoluvlastnictví vlastníků je nižší o 0,4 bodu. Podíl domů ve vlastnictví fyzických osob je v kraji nejvyšší v okresech Havlíčkův Brod a Žďár nad Sázavou (téměř 88 %), nejmenší na Jihlavsku (necelých 84 %), které se však vyznačuje vysokým podílem domů ve vlastnictví obce nebo státu (2,5 %). Domy ve spoluvlastnictví vlastníků bytů se nejčastěji vyskytují na Třebíčsku a Jihlavsku (kolem 8,5 %). Domy ve vlastnictví fyzických osob jsou nejvíce zastoupeny v domovním fondu menších obcí. V obcích s méně než 2 000 obyvateli se jejich podíl na celkovém počtu domů pohybuje kolem 90 %.

Nejvíce trvale obydlených domů bylo na Vysočině postaveno nebo rekonstruováno v letech 1920-1970 (přes 32 %), nejintenzivnější bytová výstavba však v kraji probíhala v dekádě 1971-1980, z níž pochází přes 18 % domů. V letech 2001-2011 bylo postaveno nebo prošlo rekonstrukcí 11 % trvale obydlených domů v kraji, naproti tomu téměř 10,5 % pochází z doby před rokem 1920. Nejvyšší podíl výstavby z let 1971-1980 má okres Třebíč (plnou třetinu celkového počtu obydlených domů), těsně následovaný okresy Žďár nad Sázavou a Havlíčkův Brod. Z posledního desetiletí před sčítáním 2011 pocházelo nejvíce domů v okrese Jihlava (13 %), méně než desetina pouze na Třebíčsku (9,8 %). Z jednotlivých velikostních skupin obcí se v poslední dekádě stavělo nejvíce v krajském městě, kde z let 2001-2011 pochází 15 % obydlených domů. Nejmenší je jejich podíl v obcích do 199 obyvatel (9,4 %). V této velikostní skupině obcí je naproti tomu nejvíce zastoupena nejstarší zástavba, domy pocházející z doby před rokem 1920 (15,3 % obydlených domů).

Průměrné stáří obydleného rodinného domu dosáhlo v roce 2011 na Vysočině 46 let, bytového domu 44 let. Domovní fond v kraji je o něco mladší než v celé ČR, průměrné stáří rodinného domu je nižší o 3,3 roku, bytového domu dokonce o 8,4 roku. Nejstarší rodinné domy byly na Třebíčsku (48,5 roku), nejmladší na Žďársku (43,5 roku). Průměrné stáří bytových domů bylo nejvyšší v okrese Jihlava (53,5 roku), nejnižší v třebíčském okrese (37,9 roku). Pro Jihlavu, jediné padesátitisícové město v kraji, je charakteristické nízké průměrné stáří rodinných domů (40,9 roku) a naopak výrazně starší zástavba bytových domů (57 let). V obou případech jde na Vysočině o krajní hodnoty. Nejstarší rodinné domy jsou v obcích do 199 obyvatel (51,8 roku), nejmladší bytové domy ve městech s 20 000 až 49 999 obyvateli (39,7 roku).

Výraznému zastoupení rodinných domů v bytovém fondu Vysočiny odpovídá i vysoký podíl domů s jedním nebo dvěma až třemi byty, kterých bylo v roce 2011 v kraji 93 %, což bylo oproti celorepublikové úrovni o 4,1 procentního bodu více. Na domy se 4-11 byty či 12 a více byty tak připadlo celkově jen 7 % obydlených domů. Jednobytové domy jednoznačně převládají ve velikostních skupinách obcí do 999 obyvatel, kde tvoří kolem čtyř pětín celkového počtu obydlených domů. Naproti tomu v krajském městě jen těsně přesahují polovinu. Ve většině okresů kraje se podíl jednobytových domů pohybuje kolem 75 %, pouze v okresech Jihlava a Žďár nad Sázavou je zhruba o 5 procentních bodů nižší. Zvláště na Žďársku je však tato skutečnost kompenzována vyšším podílem domů se dvěma byty. V jihlavském okrese se vliv krajského města projevuje vysokým, téměř desetiprocentním podílem domů se 4 a více byty.

Téměř 9 desetin obydlených domů v Kraji Vysočina má 1 až 2 nadzemní podlaží, podíl domů s 5 a více podlažími nedosahuje ani 2 % (v celé ČR dosahuje 3,6 %). Vyšší je pouze ve městech, kde se projevuje vliv většího počtu bytových domů. Zejména to platí o Jihlavě, kde se tyto domy na celkovém počtu obydlených domů podílejí více než 8 %. Materiál nosných zdí obydlených domů na Vysočině tvoří z 93 % kámen, cihly nebo tvárnice, což je o 6 bodů více než v celé ČR. Na stěnové panely připadá 2,7 %, podíl ostatních materiálů je zanedbatelný. Vyšší podíl domů ze stěnových panelů můžeme pozorovat jen u větších velikostních skupin obcí, krajské město jich má 10,0 %. Vliv větších měst se v tomto směru projevuje i u jihlavského a třebíčského okresu. Na kanalizační síť bylo k rozhodnému okamžiku SLDB 2011 napojeno více než šest desetin obydlených domů v kraji, vodovod byl zaveden téměř do 94 % domů a plyn do více než 56 % domů. Ústředním topením bylo na Vysočině vybaveno přes osm desetin obydlených domů. Tyto hodnoty se těsně blíží celorepublikovým podílům. U některých prvků technické vybavenosti existují v rámci kraje značné rozdíly mezi jednotlivými okresy a velikostními skupinami obcí. Například podíl domů s kanalizační přípojkou se pohybuje u okresů mezi 53,3 % (Žďár nad Sázavou) a 66,9 % (Jihlava), u velikostních skupin obcí mezi 27,2 % (obce do 199 obyvatel) a 88,8 % (obce s 20 000 až 49 999 obyvateli).

Neobydlených domů bylo podle SLDB 2011 v kraji celkem 28 704, což představuje pětinu celkového domovního fondu (v celé ČR činí podíl neobydlených domů 16,6 %). V drtivé většině jde o rodinné domy (98,1 %). Neobydlené domy na Vysočině nejčastěji slouží k rekreaci (61 %, o téměř 14 bodů více než v ČR), na další důvody neobydlenosti, přestavbu domu a nezpůsobilost k bydlení, připadalo dohromady 10 %. Relativně nejvíce neobydlených domů je na Pelhřimovsku (27,7 %), nejméně v jihlavském okrese (16,1 %). Ve všech okresech kraje je nejčastějším důvodem neobydlenosti domu jeho rekreační využití, zvláště to platí pro okres Pelhřimov, kde jako rekreační chalupa slouží 74,9 % neobydlených domů. V nejmenších obcích do 199 obyvatel neobydlené domy představují třetinu domovního fondu.

BYTY

Bytový fond v Kraji Vysočina byl v roce 2011 tvořen celkem 230 025 byty, z nichž bylo 82 % obydlených, tj. v nich žila alespoň jedna obvykle bydlící osoba. Oproti celorepublikové úrovni to bylo o 4 procentní body méně. Z jednotlivých okresů kraje je nejmenší podíl obydlených bytů na Pelhřimovsku (77 %), nejvyšší v jihlavském okrese (85 %). I na Vysočině platí, že čím menší je obec, tím menší část bytového fondu tvoří obydlené byty (v obcích do 199 obyvatel to je 67,5 %, v krajském městě ale 90 %). Naproti tomu podíl bytů v rodinných domech na celkovém počtu obydlených bytů je nejvyšší v nejmenších obcích, v obcích do 199 obyvatel to bylo přes 94 %, v krajském městě necelá čtvrtina.

Největší část obydlených bytů na Vysočině představují byty ve vlastním domě (49,7 %). Výrazně byly zastoupeny též byty v osobním vlastnictví (17,5 %) a byty nájemní (14,3 %). Ve srovnání s úrovní celé ČR je podstatně vyšší podíl bytů ve vlastním domě (o 13,9 bodu), zastoupení bytů v osobním vlastnictví i nájemních je o něco nižší. V těchto údajích se odráží složení domovního fondu, v menších obcích s převahou rodinných domů tak jednoznačně převládají byty ve vlastním domě, se stoupající velikostí obce pak vzrůstá podíl bytových domů a tudíž i bytů v osobním vlastnictví a nájemních. V obcích se 199 a méně obyvateli bylo ke dni sčítání 77 % bytů ve vlastním domě, v Jihlavě pouze 20 %, naproti tomu v krajském městě bylo 43 % bytů v osobním vlastnictví a 18 % nájemních. Vliv Jihlavy se projevuje i v rámci jihlavského okresu, v němž podíl bytů ve vlastním domě představoval pouze 43 % obydlených bytů.

Obydlené byty na Vysočině mají nejčastěji čtyři obytné místnosti s plochou 8 a více m² (29,2 % obydlých bytů). Za nimi těsně následují byty s pěti a více obytnými místnostmi (26,9 %). Na byty s jednou obytnou místností připadá v kraji minimální podíl (3,5 %) a i podíl bytů se dvěma obytnými místnostmi nepřekračuje deset procent. Ve všech okresech Kraje Vysočina převládají velké byty se čtyřmi nebo pěti a více místnostmi, zejména to platí o okresech Havlíčkův Brod a Pelhřimov, kde tyto byty představují 58,6 % a 58,0 % trvale obydlých bytů. Relativně nejmenší je jejich váha v jihlavském okrese (52,7 %), kde se projevuje vliv krajského města s menším zastoupením bytů v rodinných domech. To potvrzuje i téměř patnáctiprocentní podíl bytů s jednou nebo dvěma místnostmi v tomto okrese. Obdobný trend se projevuje i u jednotlivých velikostních skupin obcí, ve všech skupinách obcí do dvou tisíc obyvatel představují byty s 5 a více obytnými místnostmi více než třetinu celkového počtu obydlých bytů, v Jihlavě to ale je méně než 15 %. Naopak podstatně výrazněji jsou v krajském městě zastoupeny byty s menším počtem místností. Podíl bytů se čtyřmi nebo pěti a více obytnými místnostmi je na Vysočině o 7,3 procentního bodu vyšší než v celé ČR. Průměrný počet obytných místností s plochou 8 a více m² na jeden byt činí na Vysočině 3,9 oproti 3,7 na celorepublikové úrovni.

Zavedený plyn mělo ke dni sčítání na Vysočině 56,8 % obydlých bytů, což bylo o 5,4 procentního bodu méně než v celé ČR. Tento ukazatel poměrně výrazně souvisí s velikostí obce, v nejmenší velikostní skupině (obcí do 199 obyvatel), je takto vybaveno jen málo přes třetinu obydlých bytů, v největších městech kraje to je 64,6 % (města s 20 000 až 49 999 obyvateli) a 83,7 % (krajské město). I v meziokresním srovnání je podíl bytů se zavedeným plynem vyšší v okresech s největšími městy – jihlavském a třebským.

U vybavení vodovodem a teplou vodou nejsou mezi jednotlivými velikostními skupinami obcí v kraji ani mezi jeho okresy podstatnější rozdíly. Vesměs jsou vodovod i teplá voda zavedeny do více než devíti desetin obydlých bytů. Naopak podstatné jsou rozdíly u připojení na kanalizační síť, které je logicky nejvyšší u větších měst, u velikostních skupin obcí nad 10 000 obyvatel přesahuje 90 %, naopak u obcí do 199 obyvatel činí jen 27,8 %. Tomu odpovídá podíl obydlých bytů v obcích této velikostní skupiny napojených na žumpu nebo jímku, který dosáhl 64,2 %. Celkově je v kraji napojeno na kanalizační síť 72,7 % obydlých bytů (v ČR o 5,4 bodu více), na žumpu nebo jímku 23,7 % (o 5,5 více než v ČR). Rovněž vlastním splachovacím záchodem a vlastní koupelnou či sprchovým koutem je ve všech velikostních skupinách obcí i ve všech okresech kraje vybaveno více než 90 % obydlých bytů. Podstatnější rozdíl není ani mezi krajem a celorepublikovou úrovní.

Ústředním či etážovým topením je na Vysočině vybaveno téměř devět desetin obydlých bytů (88,6 %), tento podíl je přesně o jeden procentní bod vyšší než za celou ČR. Podíl bytů vytápěných kamny činí 8,4 %. Byty napojené na kotelnu mimo dům představují 20,5 % celkového počtu obydlých bytů (o 12,8 bodu méně než v celé ČR). Právě tento typ energie se nejčastěji využívá k vytápění bytů ve větších městech (ve městech Vysočiny s 20 000 až 49 999 obyvateli to je téměř polovina obydlých bytů). S touto výjimkou a s výjimkou nejmenších obcí, kde dosud nejužívanější energií zůstávají uhlí a dřevo, se ale v kraji nejčastěji k vytápění bytů využívá plyn. Na celokrajské úrovni se topí plynem v 38,8 % obydlých bytů, což je o 4,2 bodu více než v ČR.

Průměrná obytná plocha obydlého bytu k 26. březnu 2011 činila na Vysočině 68,9 m² a byla tak o 3,6 m² větší než na celorepublikové úrovni. Průměrná obytná plocha bytu v rodinném domě dosáhla v kraji 79,6 m² (o 1,3 m² méně než v celé ČR). Průměrná velikost obydlého bytu v bytovém domě byla v kraji prakticky stejná jako v České republice celkem – 52,5 oproti 52,6 m². V celkové hodnotě se tak odráží vyšší podíl bytů v rodinných domech na Vysočině. Ty samozřejmě převládají zejména v menších obcích, takže největší průměrnou plochu obydlého bytu zaznamenáváme v obcích s 200 až 499 obyvateli (78,1 m²), v Jihlavě je to jen 60,8 m². Přitom samotné byty v rodinných domech jsou větší ve městech, zejména to platí o městech s 10 000 až 19 999 obyvateli (84,1 m²). Průměrná obytná plocha bytu v okresech kraje se pohybuje mezi 67,8 m² (okres Jihlava) a 70,5 m² (okres Havlíčkův Brod). Průměrná obytná plocha na osobu je na Vysočině stejná jako v celé ČR – 32,5 m². Obytná plocha připadající na osobu v rodinných i bytových domech je však v kraji o něco nižší (o 0,9 a 1,6 m²). Při srovnání jednotlivých velikostních skupin obcí vidíme, že největší obytná plocha na osobu připadá v obcích do 199 obyvatel (35,3 m²) a s rostoucí velikostí obce se obecně snižuje. Z jednotlivých okresů kraje je tato plocha nejmenší na Žďársku (31,1 m²), největší v pelhřimovském okrese (33,8 m²).

Kvalita bytů na Vysočině je ve srovnání s celorepublikovou úrovní mírně vyšší, standardní byty se podle výsledků sčítání na celkovém počtu obydlých bytů podílejí 93,9 % (o 2,2 bodu více než v celé ČR), ve srovnání s republikou je o 1,5 bodu vyšší i podíl bytů s ústředním topením a úplným příslušenstvím (88,8 %). Byty se sníženou kvalitou představují 4,2 % obydlých bytů (o 1,4 bodu méně než v ČR celkem). Podíl standardních bytů se v jednotlivých velikostních skupinách obcí pohybuje mezi 91,2 % (krajské město) a 95,2 % (města s 20 000 až 49 999 obyvateli). Města z posledně jmenované velikostní skupiny se vyznačují také nejvyšším podílem bytů s ústředním topením a úplným příslušenstvím (93,5 %) a nejnižším zastoupením bytů se sníženou kvalitou (3,4 %). Na opačném konci spektra jsou obce do 199 obyvatel, ale i v nich byty s ústředním topením a úplným příslušenstvím představují více než čtyři pětiny obydlých bytů.

Z meziokresního srovnání vyplývá, že jihlavský okres se vyznačuje nejnižším podílem standardních bytů (92,5 %) a nejvyšším zastoupením bytů se sníženou kvalitou (4,6 %), relativně nejvyšší kvalitu bydlení můžeme sledovat v okrese Třebíč, celkově však meziokresní rozdíly nejsou příliš výrazné.

Neobydlených bytů bylo k 26. březnu 2011 na Vysočině 41 834, což představovalo 18,2 % celkového počtu bytů - o 4,5 bodu více než v celé ČR. Podíl neobydlených bytů je v kraji nejvyšší u obcí do 199 obyvatel, kde dosahuje téměř třetiny (32,5 %), s postupující velikostí obce postupně klesá, ale ještě u velikostní skupiny 1 000 až 1 999 obyvatel překračuje pětinu celkového počtu bytů a méně než desetinu představuje pouze v největších městech kraje s více než 20 000 obyvateli. Z jednotlivých okresů kraje je podíl neobydlených bytů nejmenší v okresech Jihlava a Třebíč (15,1 a 16,3 %), v nichž se tak projevuje vliv největších měst kraje. Naopak největší část bytového fondu tvoří neobydlené byty na Pelhřimovsku (22,8 %). Více než čtyři desetiny neobydlených bytů jsou na Vysočině využívány k rekreačním účelům (40,8 %), ve srovnání s celou ČR to je o 14,8 procentního bodu více. Nejčastěji jsou ovšem k rekreaci využívány neobydlené byty v menších obcích, ve velikostní skupině obcí do 199 obyvatel tento podíl překračuje šest desetin neobydlených bytů (61,0 %). Z jednotlivých okresů kraje jsou neobydlené byty využívány k rekreaci nejčastěji na Pelhřimovsku (55,0 %).

DOMÁCNOSTI

K datu sčítání bylo v Kraji Vysočina sečteno 198 504 hospodařících domácností. Více než dvě třetiny z nich tvořily rodinné domácnosti. Z rodinných domácností tvořených 1 rodinou (rozhodující část rodinných domácností) činil podíl úplných rodin 82,3 %, tj. nejvíce ze všech krajů (o téměř 4 procentní body více než průměr ČR). Podíl domácností jednotlivců se přiblížil k hranici 29 % z hospodařících domácností, přesto zůstává nejnižší ze všech krajů (na úrovni republiky tvoří jednotlivci téměř třetinu všech domácností). Na Vysočině bylo sečteno více než 8,5 tisíce faktických manželství (druhý nejnižší počet mezi kraji). Tato neformální soužití tvoří 6,5 % z hospodařících domácností tvořených 1 rodinou. Na jednu hospodařící domácnost v kraji připadá v průměru 2,5 osoby, což představuje spolu se Zlínským krajem nejvyšší průměrný počet členů v rámci republiky.

Podrobnější analýza dat SLDB 2011 i dlouhodobého vývoje bude zpracována v analytické publikaci, která bude ve všech krajích vydána na konci září 2013.